

בעלות בקרבנות

1. תלמוד בבלי מסכת תמורה דף י עמוד א

בעי רמי בר חמא: מקדיש מוסיף חומש, או מכפר מוסיף חומש? אמר רבא: אמר קרא ואם המקדיש יגאל את ביתו - מקדיש ולא מתכפר, בעי רמי בר חמא: מקדיש עושה תמורה, או מתכפר עושה תמורה? אמר רבא: אם כן, מצינו ציבור ושותפין עושין תמורה, כגון דשוו שליח לאקדושי; ועוד, דאמר רב נחמן אמר רב הונא, תנא: קרבנו לה' על נזרו מלבד אשר תשיג ידו, וכי נזיר נידון בהשג יד? הא כיצד: קרבנו לה' על נזרו - שהפריש משלו, מלבד אשר תשיג ידו - שהפרישו לו אחרים. למאי הילכתא? אילימא לענין כפרה - פשיטא דמכפר ליה! אלא - לענין תמורה, והכי קאמר: אף כשהפרישו לו אחרים - עושה תמורה, שמע מינה - בתר מתכפר אזלינן! לא לענין תמורה, ודקא קשיא לך - מתנה דקא יהבין ליה, אי לאו דרבי רחמנא מלבד אשר תשיג ידו, הוה אמינא: גזירת הכתוב הוא - קרבנו - מדידה הוא דמכפר, מדאחרים לא, קמ"ל. מאי הוי עלה? תא שמע, דאמר ר' אבהו אמר רבי יוחנן: מקדיש מוסיף חומש ומתכפר עושה תמורה

2. תלמוד בבלי מסכת חולין דף מ עמוד ב

ואמר רב פפא: אי לאו דאמר רב הונא בהמת חברו, לא הויה חטאת תיובתיה, מאי טעמא? דידיה מצי אסר, דחבריה לא מצי אסר. פשיטא! מהו דתימא: כיון דקני ליה לכפרה כדידיה דמא, קמ"ל.

3. חזון איש אורח חיים מסכת יומא, סימן קכ"ו אות ח

בכל הקרבנות יש לבעלים זכות מתכפר בקרבנו, ואף קדם כפרה מקרי בעלים משום קנין כפרה, וכעין דאמר בחולין מ:.

4. גר"ז בתמורה

היינו דהוספת חומש אינו תלוי בבעלים, כי אם הוא דין על המקדיש - דהמקדיש, אם פודה, מוסיף חומש

5. מנחה זבח

ישנם שני מרכיבים שונים שיכולים לקבוע בעלות על קרבן: זהות המקדיש וזהות המתכפר. בעלות המקדיש נובעת משיור בבעלות הקודמת: לפני מעשה ההקדשה הבהמה הייתה שייכת כולה למקדיש, ולכן במידה וההקדש מותר מקום לבעלות נוספת - כל מה שנשאר בהמה שייך לו. לעומתו, למתכפר יש "קנין כפרה" בקרבן, כלשונו של החזון איש. אם כן, השאלה אם דינים אלו תלויים במקדיש או במתכפר, נוגעת לחקירתנו היסודית - מאיפה נובעת הבעלות האנושית בקדשים: מהבעלות הראשונית או מהיעוד העתידי? בגמרא מועלות שתי נפקא מינות הלכתיות לשאלת הבעלות: תוספת חומש בפדיון, והיכולת לעשות תמורה. אמנם למסקנה הגמרא מחלקת בין שתיהן; איך נוכל להבין את הפיצול הזה... לפי הגר"ז, הדין העיקרי שתלוי בבעלות הוא תמורה, ולפי זה המתכפר הוא הבעלים על הקרבן. תוספת חומש אינה תלויה כלל בשם בעלים, אלא זהו דין מיוחד במקדיש, בין אם הוא המוגדר כ'בעלים' על הקרבן ובין אם לאו: הפדיון הוא ההיפוך למעשה ההקדש, והתורה אומרת שבמידה ואדם רצה להחזיר את פעולת ההקדש אחורה ולבטל את ה'יעיסקה' - הוא צריך להוסיף להקדש

6. תוספות ר"ד לבבא קמא עו עמוד א

מכרו לשמים מעיקרא תורא דראובן והשתא נמי תורא דראובן, פירוש: שהרי צריך לשחוט לשם בעליו - ואם הקדישו לבדק הבית נמי שמו עליו, שהרי הבעלים מוסיפין חומש בפדיונו, וכל אדם אין מוסיפין חומש

7. בית הבחירה למאירי מסכת יומא דף נ עמוד ב

מי שהיה מחויב חטאת או אחד מן הקרבנות ובא אחר והקדיש את בהמתו להתכפר בו אותו המחויב אם בידיעתו בחטאת ואשם ועולה שצריך דעת אם שלא בידיעתו בקרבן מחוסרי כפרה שאינו צריך דעת כמו שביארנו בנדרים פרק אין בין המודר ל"ה ב' והוממה ובא לפדותה כשאר פסולי המוקדשין כל שהמקדיש פודה מוסיף חומש כדין בעלים שהמקדיש הוא הנקרא בעלים לענין זה אבל אם המתכפר בא לפדותו אינו מוסיף חומש שאין המתכפר נקרא בעלים לענין זה אלא אחר ואם המקדיש יגאל אמר רחמנא ולא אחר אף המתכפר ולענין תמורה הפך הדברים ר"ל שהמתכפר שהמיר בה תמורתו תמורה ונתפסת אבל המקדיש אין עושה בה תמורה שכן למדוה בראשון של תמורה י' א' מדכתיב בניזיר זאת תורת הנזיר אשר ידור קרבנו לד' מלבד אשר תשיג ידו וכי נזיר בהשג יד הוא אלא קרבנו שהפריש משלו מלבד אשר תשיג ידו שהפרישו לו אחרים והוקשו הפרישו לו אחרים להפריש משלו מה הפריש משלו הוא עושה תמורה אף הפרישו לו הוא עושה בה תמורה ולא המקדיש:

8. חידושי הריטב"א מסכת יומא דף נ עמוד ב

המקדיש מוסיף חומש. פי' מי שהקדיש בהמה לחובת חברו אם הוממה ובא לפדותה המקדיש חשיב כבעלים לענין תוספת חומש, אבל אם המתכפר פודה אותה הרי הוא כאיניש דעלמא הפודה של חברו שאינו מוסיף חומש, דלענין חומש במקדיש תלה רחמנא דכתיב ואם המקדיש יגאל את ביתו ויסף חמישיתו עליו, ואם בא אחד מהם לעשות בו תמורה המתכפר עושה תמורה ולא המקדיש, דמקדיש כאיניש דעלמא הוא שהממיר בשל אחרים אין תמורתו תמורה.

9. תלמוד בבלי מסכת סוטה דף כג עמוד א

גמ'. ת"ר: כל הנשואות לכהונה - מנחותיהן נשרפות; כיצד? כהנת, לוייה וישראלית שנשאת לכהן - אין מנחתה נאכלת מפני שיש לו חלק בה, ואינה עולה כליל מפני שיש לה חלק בה, אלא הקומץ קרב בעצמו והשירים קריבין בעצמן.

10. תוספות מסכת סוטה דף כג עמוד א

הקומץ קרב בעצמו - וא"ת אמאי לא שדינן לכולה מנחה בתר דידיה ויהו שיריה נאכלין כדאמר בפ' אין בין המודר (נדריים דף לו:); ואיתא בפ"ק דזבחים (דף ו. ו) ובפ"ק דתמורה (דף ב:); מתכפר עושה תמורה והכא היא מתכפרת במנחה זו י"ל התם מיקני למתכפר כולי זבח ואין לו למקדיש חלק בו אבל הכא יש לו לבעל חלק במנחה.

11. ויקרא פרק ו פסוק טז

וְכִלְמִנְחַת כֹּהֵן כָּלֵל תִּהְיֶה לֹא תֹאכְל: פ

12. חזקוני פרשת צו

(טז) כליל תהיה שאם יקמוץ ממנה כשלש אצבעות כמו משאר מנחות מה דורון יש בכך לפני הקדוש ברוך הוא ומה יפסיד אם יעשה מכל מאכליו מנחות ולא דמי לכל מנחות של ישראל שהרי הקומץ נקטר והשאר נאכל לכהנים שהם משרתיו של הקדוש ברוך הוא נמצא כולה דורון ואף לא דמי לחטאת ואשם של כהנים דהתם האימורין נקטרין והעור לאנשי משמר וכן הדין נותן שתהא נשרפת הואיל והיא מנחתו כמו שמצינו בשני פרים שלו שהקריב בח' ימי המלואים שנשרפו אף על פי שהיו חטאות חיצונות.